

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-659-1-28>

**METHODOLOGICAL RECOMMENDATIONS
FOR THE DEVELOPMENT OF SOCIAL SKILLS IN CHILDREN
WITH DISABILITIES WITHIN THE FRAMEWORK
OF PROVIDING DAY CARE SOCIAL SERVICES
FOR CHILDREN WITH DISABILITIES**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ
НАВИЧОК У ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ НАДАННЯ
СОЦІАЛЬНОЇ ПОСЛУГИ ДЕННОГО ДОГЛЯДУ ДІТЕЙ
З ІНВАЛІДНІСТЮ**

Nosyk O. V.

*Head of the Department of
Comprehensive Rehabilitation for
Children with Disabilities
Zaporizhzhia City Territorial Center for
Social Care (Provision
of Social Services)
Zaporizhzhia, Ukraine*

Носик О. В.

*завідувач відділення комплексної
реабілітації дітей з інвалідністю
Запорізький міський територіальний
центр соціального обслуговування
(надання соціальних послуг)
м. Запоріжжя, Україна*

В період військової агресії російської федерації на території України перед державою постає завдання переосмислити підходи та розширити систему надання не тільки освітніх, а й соціальних послуг для незахищених верств населення, в тому числі для дітей з інвалідністю. Однією із запроваджених соціальних послуг в Україні є денний догляд дітей з інвалідністю. В 2023 році Міністерством соціальної політики України було затверджено Державний стандарт надання соціальної послуги денного догляду дітей з інвалідністю, що дає право дітям з порушеннями розвитку не тільки отримувати послуги з фізичного догляду, допомогу в самообслуговуванні, а й такі важливі заходи, як інтелектуальний та психічний розвиток, психологічна підтримка, соціальна реабілітація, соціально-побутова адаптація. Денний догляд дітей з інвалідністю – «комплекс заходів, спрямованих на створення умов для забезпечення життєдіяльності отримувача соціальної послуги, що передбачають: соціальну реабілітацію; соціально-трудова адаптацію та організацію дозвілля; участь отримувачів соціальної послуги та членів їхніх сімей, їхніх родичів у вирішенні конкретних соціальних проблем; догляд; навчання законних представників отримувача соціальної послуги, які проводяться протягом робочого дня надавача

соціальної послуги, але не менше ніж 4 години на день, без надання місяця проживання» [1].

У Запорізькому міському територіальному центрі соціального обслуговування (надання соціальних послуг) в м. Запоріжжя на базі відділень комплексної реабілітації дітей з інвалідністю надається соціальна послуга денного догляду дітей з інвалідністю. Таким чином, протягом 2025 року цю послугу отримали 45 дітей з інвалідністю, а той час як в 2024 році – 21 дитина, що свідчить про розвиток послуги.

Формування соціальних навичок в умовах надання соціальних послуг є підґрунтям соціалізації дітей з інвалідністю та її адаптації до освітнього закладу. На етапі раннього та дошкільного віку соціальний розвиток дитини вкрай важливий, враховуючи той факт, що в цей період дитина набуває перший важливий соціальний досвід початок відвідування закладів дошкільної освіти, розширення кола спілкування як з дорослими, так і з однолітками і саме в цьому віці формуються такі основні соціальні навички, як ефективна взаємодія з оточенням, саморегуляція, виявлення власних емоцій та почуттів, вміння обирати поведінкову стратегію під час взаємодії, пізнання соціальних ролей. Процес формування соціальних навичок у дітей з інвалідністю здебільшого зазнає складнощів через порушення або відсутність мовлення, соціальну дезадаптацію, інтелектуальні та психічні, поведінкові порушення.

Не дивлячись на те, що питання формування соціальних навичок широко вивчається та обговорюється науковцями (Т. Воронцова, Д. Гоулман, Т. Нестеренко, К. Опаріна) чіткого та єдиного визначення поняття «соціальні навички» немає. Різні підходи по різному інтерпретують це поняття, а деякі науковці для трактування використовують синонімічні поняття: соціальна компетентність, соціальні здібності, соціальні уявлення. Існує дві найбільш поширені концепції трактування соціальних навичок: модель ознак та молекулярна модель. Модель ознак визначає соціальні навички як індивідуальну рису особистості, проте як молекулярна модель спирається на твердження, що соціальні навички – здатність людини відповідним чином діяти в різних соціальних ситуаціях [4, с. 182].

З метою найбільш ефективного перебігу процесу формування соціальних навичок у дітей з інвалідністю недостатньо тільки залучення основних інститутів соціалізації, таких як родина та заклад освіти, а й є потреба в підборі та застосуванні спеціальних методів освіти й виховання з урахуванням диференційованого підходу та індивідуальних потреб дитини. На думку І. Татьянчикової головну роль в соціалізації дитини з інвалідністю має відігравати навчальний заклад із спеціально створеною базою особистісних умов і можливостей для

соціалізації дитини з інвалідністю. [3, с. 230]. На відміну від академічних навичок, соціальні навички потребують розробки більш гнучкого плану з їх формування у дітей з інвалідністю. Занурення дитини в соціальне оточення призводить до зменшення обсягу навчання в структурованому середовищі та сприяє генералізації соціальних навичок. Як зазначає науковиця О. Сербова, дитина з психофізичними порушеннями зростає в умовах недостатнього соціального середовища, через що формується помилкове уявлення про свою соціальну роль та когнитивна депривація [2, с. 48].

Основними завданнями з формування соціальних навичок дітей з інвалідністю дошкільного віку є: створення середовища для успішної соціальної адаптації; формування у дітей знань та уявлень про закономірності соціального оточення, власне «Я», норми поведінки в соціумі; корекція негативних проявів поведінки; формування навичок інтеграції отриманих знань про соціальне оточення в повсякденне життя; формування комунікативних навичок та міжособистісної взаємодії; корекція емоційно-вольової сфери.

Формування соціальних навичок у дітей з інвалідністю слід проводити в декілька етапів: діагностичний; планування індивідуального маршруту з формування соціальних навичок; безпосереднє впровадження індивідуального маршруту та систематичний контроль показників сформованості соціальних навичок; консультативна допомога та надання рекомендацій батькам.

Перший етап: діагностичне обстеження. Діагностика дитини з інвалідністю потребує кропіткої добірки діагностичних методик з урахуванням віку, особливостей розвитку та нозології дитини. Оцінку сформованості соціальних навичок слід проводити з урахуванням безпосередньо самої структури соціальних навичок, а саме: когнитивний компонент – набір особистих знань про норми поведінки; емоційний компонент – позитивне ставлення до себе та оточуючих; поведінковий компонент.

Другий етап включає планування корекційної роботи:

1. Індивідуальний маршрут з розвитку соціальних навичок. Після формування довгострокової мети слід ретельно розробити короткотривалу мету (зону найближчого розвитку) з урахування всіх напрямів корекційної роботи та включати: формування комунікативних навичок; корекцію емоційно-вольової сфери; навчання навичкам самообслуговування та догляду за власним тілом; формування знань про власне «Я» дитини; корекцію проявів небажаної поведінки, що заважають формуванню соціальних навичок; формування навичок міжособистісної взаємодії; навчання правилам поведінки в соціальному середовищі;

розвиток навичок наслідування; корекція пізнавального розвитку: формування знань про соціальне оточення.

2. Планування роботи з надання консультативної допомоги батькам або законним представникам розпочинається з анкетування та формування запиту із запиту батьків з урахуванням особливостей розвитку дитини. В процесі впровадження індивідуального маршруту можливо вносити зміни.

Третій етап формування соціальних навичок передбачає безпосередню корекційну роботу, яка проводиться в різноманітних формах: організація та проведення корекційних індивідуальних та групових занять, ігрова діяльність, комунікативні тренінги, музична та творча діяльність, а також формування соціальних навичок під час режимних моментів та повсякденної діяльності.

В перші тижні корекційна робота спрямовується на успішну адаптацію дитини до нових соціальних умов та підтримку емоційно-вольової сфери. У дітей з низьким рівнем сформованості соціальних навичок рекомендовано починати корекційну роботу з індивідуальних занять, під час яких встановлюється спочатку емоційний контакт між дорослим та дитиною та поступово формуються необхідні навички: встановлення зорового контакту, наслідування, використання жестів (вказівний жест, згода або незгода, тощо). В процесі проведення корекційної роботи рекомендовано вести календар спостережень за соціальною поведінкою дитини та фіксувати будь-які соціальні прояви дитини, а також здобутки або втрати. Раз на місяць необхідно проводити моніторинг корекційних цілей та за необхідності вносити корективи в індивідуальний маршрут.

Формування соціальних навичок у дітей з інвалідністю в умовах надання соціальної послуги не може бути обмежено тільки проведенням корекційних занять. Для успішної соціалізації надавачами соціальної послуги мають бути створені спеціальні умови – соціальне середовище, яке включає в себе безпосередньо створення простору, залучення та відповідна підготовка педагогічних кадрів та фахівців, налагодження ефективної співпраці з батьками та ретельно спланована корекційна робота з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини.

Література:

1. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги денного догляду дітей з інвалідністю: Наказ Міністерства соціальної політики від 05.04.2023 № 119-Н. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0898-23> (дата звернення: 24.02.2026).

2. Сербова О. В. Соціально-психологічна реабілітація дітей з порушеннями психофізичного розвитку : навчальний посібник. К. : Талком, 2018. 274 с.

3. Татьяначикова І. В. Соціалізація дітей з інтелектуальними вадами як педагогічна проблема. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)* : збірник наукових праць / за ред. В. М. Синьова, О. В. Гаврилова. Вип. 3. Кам'янець-Подільський : ПП Медобори – 2006, 2012. С. 227–236.

4. Ткачук Ю. Концептуальні підходи до визначення поняття «соціальні навички». *Наука. Освіта. Молодь*. 2021. № 2. С. 181–184.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-659-1-29>

**PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL BASIS
FOR THE USE OF LEGO TECHNOLOGIES IN CORRECTIVE
WORK WITH CHILDREN WITH DYSLEXIA**

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ LEGO
-ТЕХНОЛОГІЙ У КОРЕКЦІЙНІ РОБОТІ З ДІТЬМИ
З ДИСЛЕКСІЄЮ**

Potiuk S. V.

*Doctor of Philosophy in Pedagogy,
Assistant at the Department of Physical
Therapy, Rehabilitation, Special and
Inclusive Education
Uzhhorod National University
Uzhhorod, Ukraine*

Потюк С. В.

*доктор філософії з педагогіки,
асистент кафедри фізичної терапії,
реабілітації, спеціальної та
інклюзивної освіти
ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»
м. Ужгород, Україна*

Постановка проблеми. У сучасному світі, де, на перший погляд, акценти мають зосереджуватися на розвитку потенціалу дітей, в Україні підростає покоління зростає в реальності, де постійні тривоги, руйнування, досвід зміни життєвого простору та відчуття непевності перестають бути винятковими. Особливої гостроти це набуває тоді, коли трагічні події в країні поєднуються з особливостями розвитку дітей, зокрема з дислексією. У сучасній науковій літературі дефініція «дислексія» трактується як «часткове порушення процесу оволодіння читанням, зумовлене несформованістю вищих психічних функцій, що проявляється в численних помилках, які повторюються під